

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

اصول الفقه (مقدمه واجب)

معنی تبعیت در وجوب غیرى ۱

جلسه ۱۹۷

استاد نجار زاده

معنای تبعیت در وجوب غیرى

اصولیین می‌گویند: «واجب غیرى در وجوب، تابع غیر خود می‌باشد»؛ این تعبیر مجمل بوده و نیاز به توضیح دارد؛ زیرا تبعیت در وجوب، ممکن است به چهار معنی باشد؛ از این رو می‌باید چهار معنا را در اینجا ذکر کرده و سپس بیان کنیم کدام يك از آنها، در اینجا مقصود می‌باشد:

معنای اول

معنای اول آن است که مقصود از وجوب تبعی، وجوب بالعرض است؛ یعنی در واقع يك وجوب حقیقی بیشتر وجود ندارد و آن وجوب نفسی است که اولاً و بالذات به ذی المقدمه نسبت داده می‌شود و ثانياً و بالعرض به مقدمه نسبت داده می‌شود. نظیر وجود نسبت به لفظ و معنا که می‌گویند: المعنى موجود باللفظ. مقصود آن است که يك وجود بیشتر نبوده که آن را حقیقتاً به لفظ نسبت داده و مجازاً و بالعرض به معنی.

نظر مصنف:

این وجه از تبعیت در اینجا مقصود نیست زیرا:

اولاً:

مراد از «وجوب غیرى»، وجوب حقیقی است که برای مقدمه ثابت است غیر از وجوب نفسی که در ذو المقدمه می‌باشد؛ یعنی برای هر يك از مقدمه و ذو المقدمه وجوبی است که به آن دو حقیقتاً قائم می‌باشد و حال آنکه معنای تبعیت در این وجه طبق آنچه گفتیم آن است که یکی وجوب حقیقی بوده و دومی مجازی است.

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

ثانیا:

این وجوب بالعرض غیر از همان لابدیّت عقلیّه‌ای که برای مقدّمه ثابت است، چیز دیگری نیست؛ تا عملا در آن نزاع واقع شود.

معنای دوّم

معنای دوّم این است که مراد از « تبعیّت »، صرف تأخر در وجود می‌باشد؛ بنابراین ترتّب وجوب غیر بر وجوب نفسی نظیر ترتّب یکی از دو وجود مستقلّ است بر دیگری؛ یعنی فرض می‌کنیم بعث و امری که به مقدّمه متوجّه شده، بعث مستقلّ بوده ولی پس از بعثی که به ذو المقدّمه متوجّه شده، به نحوی که توجّه امر به ذو المقدّمه بعد از وجود مقدّمه صورت پذیرد در نتیجه امر به ذو المقدّمه از قبیل امر به حجّ بوده که وجودا بر حصول استطاعت متوقف است.

نظر مصنف:

این وجه از تبعیّت نیز در اینجا مقصود نیست زیرا: در این صورت وجوب مقدّمه در حقیقت وجوب نفسی دیگری در مقابل وجوب ذو المقدّمه می‌باشد و تنها فرقی که بین آنها است این که وجوب ذو المقدّمه صرفا از نظر وجود بر وجوب مقدّمه سبقت دارد؛ در حالی که این معنا با حقیقت مقدّمیّت تنافی دارد چه آنکه مقدّمه در وجود و وجوب صرفا جنبه موصل بودن به ذو المقدّمه را دارد.